

Ubrzava se razvoj plinske infrastrukture na jugoistoku Europe

MAKEDONSKO-GRČKA INTERKONEKCIJA BIT ĆE GOTOVA DO SRPNJA 2027.

Miki Trajkovski

Sjeverna Makedonija intenzivno radi na razvoju plinske mreže i povezivanju s Grčkom i Srbijom, čime će dobiti novi pravac opskrbe i pristup većem broju izvora prirodnog plina. Naglašava to Nedim Rama, generalni direktor NOMAGAS-a, operatora makedonskog plinskog transportnog sustava. Pri tome dodaje kako je trenutačno u funkciji oko 96 km glavne plinske mreže, a u izgradnji je dodatnih oko 178 km.

▲ Nedim Rama
NOMAGAS AD, Skopje, Sjeverna Makedonija
generalni direktor

Koje su najvažniji projekti NOMAGAS-a trenutačno ostvaruju?

U naše najvažnije projekte ubrajaju se izgradnja interkonekcije s Grčkom i Srbijom i stavljanje u funkciju oko 270 km novoizgrađene nacionalne plinovodne infrastrukture. To je ključan korak u razvoju našeg plinskog sustava. Time ne samo što širimo nacionalnu mrežu, već se i povezujemo s više regionalnih pravaca i europskim tržištem plina.

Naš je cilj stvoriti infrastrukturu koja će ostvariti veću sigurnost opskrbe, pristup većem broju izvora prirodnog plina i uvjete da Sjeverna Makedonija ima aktivniju ulogu u regionalnom energetsom sustavu.

U proteklom je razdoblju ostvaren značajan napredak u razvoju nacionalne plinovodne mreže. Dio novih dionica već je izgrađen, dok su za preostale u tijeku aktivnosti na stavljanju u funkciju i nastavku izgradnje. Paralelno se realizira interkonekcija s Grčkom, a napreduju i aktivnosti prema Srbiji. Njihovim stavljanjem u funkciju stvorit će se uvjeti za znatno bolju regionalnu povezanost i diversifikaciju opskrbe.

Koristi će se osjećati postupno, stavljanjem u funkciju svake nove dionice i paralelnim razvojem distribucijskih mreža.

Dokle je stigao projekt interkonekcije s Grčkom?

Očekuje se da će izgradnja biti završena u srpnju, dok se puštanje u operativnu uporabu očekuje u posljednjem tromjesečju 2027. godine. To je jedan od najvažnijih infrastrukturnih projekata za našu energetska sigurnost.

Zašto?

Najvažnija korist je diversifikacija. Time ćemo dobiti novi pravac opskrbe i pristup većem broju izvora plina. To znači veću sigurnost opskrbe,

veću fleksibilnost i stvaranje uvjeta za konkurentnije tržište. Za nas ovo nije samo infrastrukturni projekt. To je strateški projekt za energetske sigurnost!

Hoće li Sjeverna Makedonija preko Grčke moći pristupiti ukapljenom prirodnom plinu?

Da. Povezivanjem s grčkim sustavom makedonski trgovci i potrošači dobit će pristup plinu dostupnom na grčkom tržištu, uključujući i LNG iz terminala u Revithoussi i Aleksandropolisu. To značajno proširuje izbor potencijalnih izvora opskrbe.

Kako će to promijeniti makedonsku energetske sigurnost?

Danas imamo ograničen broj mogućnosti za opskrbu plinom. Interkonekcijom s Grčkom dobit ćemo pristup novim izvorima i pravcima opskrbe. Time se rizik ovisnosti o jednom pravcu znatno smanjuje. Naš je cilj imati više izvora, više pravaca i veću sigurnost.

Koliki je kapacitet te interkonekcije?

Početni je predviđen na 1,2 milijarde m³ godišnje, dok će najveći biti 2,8 mlrd. m³ godišnje. Riječ je o značajnom kapacitetu u odnosu na našu današnju potrošnju plina.

Može li Sjeverna Makedonija time postati tranzitna zemlja za plin?

Da. Nedavno smo napravili dva važna koraka koji za nas otvaraju novu perspektivu kao dio regionalnih tranzitnih koridora za prirodni plin. Potpisivanjem ugovora za izgradnju interkonekcije sa Srbijom i Memorandumom o priključenju Vertikalnom plinskom koridoru praktički otvaramo vrata za naše buduće pozicioniranje kao tranzitne zemlje.

Interkonekcija sa Srbijom osigurat će novu, sjevernu vezu s regionalnim sustavom, dok nas Vertikalni koridor povezuje sa širom europskom plinskom infrastrukturom.

Kada povežemo te dvije interkonekcije s našom mrežom i Vertikalnim koridorom, dobivamo mogućnost da ne budemo samo krajnji potrošač, već i aktivni tranzitni sudionik na regionalnom tržištu. Naš zemljopisni položaj, koji do sada možda nije bio dovoljno iskorišten, razvojem te infrastrukture može postati značajna gospodarska i energetska prednost.

Što znači članstvo u projektu Vertikalnog plinskog koridora i kakve mogućnosti otvara?

To znači da postajemo dio šire regionalne infrastrukturne inicijative za povezivanje plinskih sustava od juga prema sjeveru. To je važan korak u našoj integraciji u širi europski plinski sustav.

“ Današnja potrošnja iznosi 0,3 - 0,4 mlrd. m³ godišnje. U skladu s planiranom dinamikom razvoja, do 2030. godine očekuje se da će dosegnuti 0,8 - 0,9 mlrd. m³ godišnje. Kapacitet interkonekcije s Grčkom znatno je veći od naše današnje potrošnje i otvara mogućnost da dobijemo širu, regionalnu ulogu. “

Za nas to znači mogućnost boljeg povezivanja s regionalnim sustavima, diversifikaciju opskrbe, veću fleksibilnost i stvaranje uvjeta za dvosmjerne tokove plina.

U kombinaciji sa spomenutim interkonekcijama, za NOMAGAS to predstavlja mogućnost da postupno prijeđemo iz sustava s ograničenim brojem pravaca opskrbe u integrirani regionalni sustav. To je u skladu i sa spomenutim Memorandumom koji predviđa bolje korištenje postojeće infrastrukture, uklanjanje uskih grla, povećanje kapaciteta i mogućnost dvosmjernih tokova.

Kakva je suradnja sa susjednim zemljama?

Imamo posebno intenzivnu suradnju s operatorima transportnih plinskih sustava iz Grčke, Bugarske i Srbije. To je ključno jer se budućnost plinskog gospodarstva u susjednim zemljama ne može graditi izolirano. Potrebni su povezani sustavi i koordinirane regionalne politike.

Razmatraju li se i druge interkonekcije?

Osim spomenutih, aktivno razmatramo i mogućnost interkonekcije s Kosovom. Za taj su projekt već izrađeni studija izvodljivosti i idejni projekt. U narednom razdoblju planiramo pokrenuti

postupak projektiranja. Paralelno ćemo nastaviti koordinaciju s kosovskom stranom kako bismo uskladili tehničke i druge projektne parametre. Nakon što s njima postignemo potpunu suglasnost, stvorit ćemo uvjete za objavu i početak projekta. Tu interkonekciju vidimo kao još jednu važnu kariku u stvaranju povezanog i integriranog regionalnog sustava.

Istodobno je pokrenuta i inicijativa za interkonekciju s Albanijom, imajući u vidu albanske planove za razvoj infrastrukture za LNG i mogućnosti daljnjeg regionalnog povezivanja.

Koliko prirodnog plina Sjeverna Makedonija danas troši i kolika se potrošnja očekuje do 2030. godine? Odakle se on uvozi i kako će se struktura opskrbe promijeniti s novim interkonekcijama?

Današnja potrošnja iznosi 0,3 - 0,4 mlrd. m³ godišnje. U skladu s planiranom dinamikom razvoja, do 2030. godine očekuje se da će dosegnuti 0,8 - 0,9 mlrd. m³ godišnje. Kapacitet interkonekcije s Grčkom znatno je veći od naše današnje potrošnje i otvara mogućnost da dobijemo širu, regionalnu ulogu.

Posebno je značajna izgradnja interkonekcije sa Srbijom, koja će imati kapacitet oko 1,4 mlrd. m³ godišnje. Ona neće biti važna samo za opskrbu sjevernog dijela našeg sustava, već i stvoriti uvjete za tranzit plina koji će u Sjevernu Makedoniju iz Grčke prema Srbiji, a potom i prema regionalnim tržištima. Na taj stvaramo infrastrukturnu osnovu ne samo za diversificiranu domaću opskrbu, nego i za tranzit i regionalnu razmjenu. Upravo je to jedna od strateških koristi razvoja interkonekcijske infrastrukture - da postupno prijeđemo iz zemlje koja pretežno prima plin za vlastitu potrošnju u zemlju koja može biti aktivan sudionik u regionalnim tokovima plina.

Ima li postojeća infrastruktura dovoljan kapacitet za takav rast?

Postojeća mreža ima dovoljan kapacitet za trenutnu potrošnju, dok je nova infrastruktura planirana kako bi odgovorila na očekivani rast. Kontinuirano provodimo analize i izrađujemo dugoročne planove razvoja u skladu s budućom potrošnjom.

Koliku plinovodnu mrežu Sjeverna Makedonija trenutno ima, dokle je stigla njezina izgradnja i kada se očekuje da veći dio zemlje njome bude pokriven?

Trenutačno imamo razvijenu osnovnu transportnu infrastrukturu, a NOMAGAS intenzivno radi na njezinom proširenju. Prema našim podacima, oko 96 km glavne mreže trenutno je u funkciji, dok je dodatnih oko 178 km u izgradnji.

Istodobno se u nacionalnom sustavu razvija više ključnih dionica, među kojima su Klečovce - Negotino, Negotino - Bitola i Skopje - Tetovo - Gostivar, kao i nastavak prema Kičevu. Naš je cilj da ta infrastruktura postupno stvori osnovu za plinifikaciju većeg dijela zemlje. Stavljanjem u funkciju novih dionica prema Negotinu, Gostivaru i Bitoli, prema podacima energetskeg regulatora RKE-a, sustav bi trebao obuhvatiti područja u kojima živi oko 70% stanovništva. Daljnje proširenje ovisit će i o izgradnji lokalnih distribucijskih mreža jer je magistralni plinovod osnova, ali da bi plin stigao do kućanstava, potrebna je i odgovarajuća distribucijska infrastruktura.

Kada građani realno mogu očekivati da će se moći priključiti na plinsku mrežu i koristiti plin za grijanje domova?

To će se odvijati postupno, po regijama i općinama, ovisno o izgradnji i stavljanju u funkciju distribucijskih mreža. Važno je napraviti razliku prijenosne i distribucijske infrastrukture. Magistralnu mrežu razvija NOMAGAS, ali treba izgraditi i lokalne distribucijske sustave i priključke do samih objekata.

Zato ne bi bilo realno reći da će u jednom trenutku cijela zemlja biti priključena. Proces će se odvijati fazno, u skladu s razvojem distribucijskih mreža i zanimanjem korisnika. Naš je cilj da razvojem nacionalne mreže stvorimo uvjete da prirodni plin postupno postane dostupan kućanstvima i tvrtkama u što većem dijelu zemlje. U dijelovima gdje distribucijska infrastruktura već postoji, priključenje se može ostvariti čim budu ispunjeni tehnički i regulatorni uvjeti. Za ostale dijelove zemlje prioritet je najprije stvoriti infrastrukturnu osnovu, a potom razvijati lokalne mreže.

To je sigurnije i profesionalnije nego da navedemo fiksni rok za 'plin do svakog kućanstva' jer u dostupnim službenim izvorima nisam pronašao konkretan datum do kojeg će cijela zemlja imati distribucijsku mrežu. Energetski regulator trenutno navodi tri distribucijska sustava: TIRZ Skoplje, Kumanovo i Strumicu.

Kako vidite ulogu prirodnog plina u uvjetima europske zelene tranzicije?

Sjeverna Makedonija prati europske i međunarodne trendove u energetskej tranziciji. Naš je cilj da infrastruktura koju danas gradimo ima dugoročnu uporabnu vrijednost. Nacionalni plan za energiju i klimu 2025. - 2030. predviđa da plinovodi budu projektirani s mogućnošću transporta vodika. Interkonekcija s Grčkom projektirana je tako da bude 100% kompatibilna s transportom vodika.

Znači li to da će prirodni plin ostati dio makedonskog energetskeg sustava?

Vidimo ga kao dio energetskeg sustava u razdoblju tranzicije, osobito s aspekta sigurnosti i stabilnosti opskrbe. Istodobno, infrastruktura mora biti spremna za buduće energetske tehnike i nisko-ugljične plinove. Zato je kompatibilnost s vodikom važan element u razvoju nove infrastrukture.

Koji su najveći izazovi u ostvarenju projekata?

Kod tako složenih infrastrukturnih projekata najveći su izazovi povezani s izvlaštenjem, administrativnim i regulatornim postupcima, javnom nabavom i koordinacijom velikog broja institucija, partnera i izvođača. Riječ je o procesima koji zahtijevaju vrijeme, preciznost i kontinuiranu koordinaciju. Ipak, važno je da je NOMAGAS u proteklom razdoblju ostvario značajan napredak u svim ključnim elementima i aktivno radimo na njihovom učinkovitom rješavanju.

Naš je fokus jasan: osigurati da se projekti ostvaruju kvalitetno, pravodobno i u skladu s predviđenom dinamikom. Uz dobru koordinaciju i snažnu predanost svih uključenih strana, vjerujem da te izazove možemo uspješno pretvoriti u konkretne rezultate.

Gdje vidite Sjevernu Makedoniju na regionalnoj plinskoj karti u sljedećih 5 - 10 godina?

Vidim nas kao znatno bolje povezanu i aktivniju zemlju u regionalnom plinskom sustavu. Sa spomenutim interkonekcijama, sudjelovanjem u Vertikalnom plinskom koridoru i daljnjim razvojem nacionalne mreže stvaramo infrastrukturnu osnovu koja će omogućiti ne samo sigurnu opskrbu domaćeg tržišta, nego i tranzit i regionalnu razmjenu. Naš zemljopisni položaj daje nam realnu mogućnost da iz zemlje s ograničenom

povezanošću prerastemo u važnu kariku južnog i sjevernog dijela regionalnog plinskog sustava. To je dugoročna vizija prema kojoj se trebamo kretati: zemlja sa sigurnom opskrbom, suvremenom infrastrukturom i aktivnom ulogom na regionalnom energetskeg tržištu.

Što će od toga osjetiti građani i tvrtke?

Najvažnija korist bit će veća sigurnost opskrbe i mogućnost pristupa većem broju izvora i pravaca opskrbe plinom. Za tvrtke bolja regionalna povezanost stvara uvjete za veći izbor dobavljača, veću konkurenciju i fleksibilnije tržište. Za industriju to znači i bolje preduvjete za planiranje investicija i razvoja. Za građane je posebno važno što će s razvojem distribucijske mreže plin postupno postati dostupan u više dijelova zemlje. Na kraju, cilj infrastrukture nije samo izgraditi plinovode. Cilj je da oni stvore konkretnu vrijednost za gospodarstvo, industriju i građane.

Koja je vaša glavna poruka međunarodnim partnerima i investitorima?

Poruka je da ulazimo u novu fazu razvoja plinske infrastrukture. Interkonekcijama i sudjelovanjem u Vertikalnom plinskom koridoru stvaramo nove mogućnosti povezivanja s regionalnim i europskim tržištima. Istodobno, razvoj naše mreže otvara nam prostor za veću uporabu plina i nove investicije. Za međunarodne partnere i investitore to znači da postajemo dio šire regionalne infrastrukturne cjeline.

Naša je vizija jasna: izgraditi suvremen, siguran i dobro povezan plinski sustav koji će povećati energetskeg sigurnost zemlje, podržati gospodarstvo i stvoriti uvjete da dobijemo veću ulogu u regionalnom energetskeg sustavu. ■

“ Naša je vizija jasna: izgraditi suvremen, siguran i dobro povezan plinski sustav koji će povećati energetskeg sigurnost zemlje, podržati gospodarstvo i stvoriti uvjete da dobijemo veću ulogu u regionalnom energetskeg sustavu. “